

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Bakalářská diplomová práce

**Oltářní obraz Panny Marie Čenstochovské
v Uherském Brodě**

Martina Bařinková

Vedoucí diplomové práce
Mgr. Martin Pavlíček, Ph.D.

OLMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
za použití uvedené literatury a pramenů.

V Olomouci, dne 23. dubna 2012

.....

Martina Bařinková

Děkuji Mgr. Martinovi Pavlíčkovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, cenné rady a podněty, které mi poskytl během konzultací. Mé poděkování patří také všem, kteří mi umožnili zdokumentovat uměleckou tvorbu obsaženou v práci. Zároveň bych tímto poděkovala i rodině, která mi byla oporou.

Obsah

Úvod.....	5
1. Prameny a literatura	7
2. Pohled do historie a legendárních tradic	10
2.1. Pověst o založení města	10
2.1.1. Obrazy popisující legendu města	13
3. Kult Panny Marie Čenstochovské	17
3.1. Růžencové bratrstvo v Uherském Brodě.....	19
3.1.1. Působení růžencového bratrstva v obrazech	21
4. Oltář Panny Marie Čenstochovské	24
4.1. Josef Winterhalder st. (1702-1769).....	24
4.2. Růžencový oltář.....	25
4.2.1. Sochařská výzdoba	26
4.2.2. 15 růžencových tajemství	27
4.2.3. Kopie obrazu Panny Marie Čenstochovské	33
4.2.4. Obraz Panny Marie Čenstochovské na Jasne Góre ...	35
4.2.4.1. Kopie versus originál.....	36
4.3. Analogie růžencových oltářů	37
5. Restaurování oltáře Panny Marie Růžencové.....	40
Závěr.....	42
Summary	43
Prameny	44
Literatura	46
Seznam vyobrazení	48
Obrazová příloha	52

Úvod

Tématem mé bakalářské práce se stal oltář Panny Marie Čenstochovské v dominikánském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Uherském Brodě. Mnoho lidí překračuje hranice českého státu s cílem navštívit tamní národní pýchu polského národa, svatyni na Jasné Hoře u Čenstochové. Poutníci, kteří znají uherskobrodský dominikánský kostel a místní legendy mají pocit, že v Čenstochové je něco z jejich domova. Na růžencových oltářích obou kostelů se nachází velice podobný obraz Černé Madony, zvané také Panna Maria Čenstochovská. Dle uherskobrodských legend se právě čenstochovský originál nacházel několik staletí v tamním kostele.

V první části jsem porovnala literaturu a prameny, ze kterých jsem čerpala při své práci. Úkol to nebyl nijak jednoduchý, protože Čenstochovská Madona je fenomén, který je spojen s řadou legend a nepodložených pramenů po mnoho let stále neobjasněných. Držela jsem se především prací místních badatelů.

Následující pasáž jsem věnovala uherskobrodské legendě spojené se vznikem města a obrazem Černé Madony. Také jsem stručně popsala historii města Uherského Brodu a dominikánského konventu v obrazech, které se dochovaly v dominikánském klášteře.

V kapitole Kult Panny Marie Čenstochovské, jsem nastínila ikonografický typ Madony a stručnou historii. Hluběji jsem se zabývala místním Růžencovým bratrstvem od jeho vzniku až k jeho působení do současnosti.

Nejrozsáhlejší část je věnována samotnému oltáři, malířské stránce počínaje, v podobě patnácti drobných obrazů s tajemstvím růžence, sochařské stránce a v neposlední řadě obrazu Panny Marie Čenstochovské. Část kapitoly je věnována

srovnání obou obrazů čenstochovských madon. Následně jsem hledala další obdobné mariánské oltáře.

V závěrečné pasáži jsem se zabývala především restaurováním Růžencového oltáře.

Cílem mé práce bylo zpracovat historické prameny týkající se původu obrazu Panny Marie Čenstochovské, dále zanalyzovat hodnotu umělecké stránky oltáře v širokém kontextu a doložit autorství patnácti růžencových obrazů náležejících oltáři.

1. Prameny a literatura

Podstatná část písemných pramenů týkajících se dominikánského kláštera a města Uherského Brodu, v 15. století bohužel shořela. Zásadní literaturou pro mne, ze které jsem vycházela, byla publikace od Václava Františka Letochy a jeho jedinečné *Památky města Brodu Uherského*.¹ Jeho dílo přesahuje všechny soudobé kronikářské pokusy. Hned na začátku uvádí a rozebírá legendu, která se váže k založení města a získání obrazu Panny Marie Čenstochovské. Autor se opírá o jemu dosažitelné dokumenty, a to o dílo Jiřího Crugeria nazvané *Sacrae Memoriae Regni Bohemie, et Pertinetiarum Moraviae, et Silesiae*. Je to jedna z nejstarších písemných zpráv popisující přehled historie města a kláštera. Studoval také dílo *Rubinus Moraviae* z roku 1712 od Jana Středovského.² Díla srovnává a k nezaručeným zprávám se snaží být kritický.

Další literaturou, se kterou jsem pracovala, byla práce *Záhady kol obrazu „Černé Madonny Čenstochovské“* od Vilibalda Růžičky.³ Ten ve své práci ve stručnosti popisuje jednotlivé legendy, začíná kronikou *Breve chronicon Hunobrodense* z roku 1616 od Matyáše Haškonia, dále práce Jiřího Crugeria, Jana Jiřího Středovského, Václava Letochy a Kroniku kláštera a dominikánů v Uherském Brodě.⁴ V závěru objektivně porovnává uvedené práce.

¹ Václav František Letocha, *Památky města Brodu Uherského*, Uherský Brod 1942.

² Tamtéž.

³ Vilibald Růžička, *Záhady kol obrazu „Černé Madonny Čenstochovské“*, Uherský Brod 1971.

⁴ *Klášterní kronika* (opis), uloženo v Museu Jana Amose Komenského v Uherském Brodě.

Přínosem mi také byla diplomová práce na téma *Původ Čenstochovské ikony* od Josefa Many.⁵ Autor shodně jako Vilibald Řůžička uvádí všechny dosud známé legendy či badatelské zprávy, které objektivně srovnává. Zabývá se také názory polských badatelů.⁶

Hodnocením pramenů a hledáním pravdivých informací v uherskobrodské legendě se ve svém článku, *Čenstochovský obraz Panny Marie v Uherském Brodě - Symbol jedné epochy*, zabývá Petr Zemek.⁷

Co se týče literatury pojednávající o barokních kopiích obrazů Panny Marie Čenstochovské, nevěnuje se jim dosud žádná samostatná publikace.

Josefu Winterhalderovi st., jenž je autorem sochařské části oltáře, se v posledních letech věnuje Martin Pavlíček ve své publikaci *Josef Winterhalder st.*⁸ V knize také poukázal na možné autorství Josefa jako malíře růžencových obrazů.

Jak vypadaly barokní poutě a poutní místa, úcta k obrazům i sochám, slavnosti a procesí, způsoby šíření milostných obrazů popisuje Jan Royt v knize *Zahrada Mariánská*.⁹

Zajímavou studií o působení růžencových bratrstev v Uherském Brodě přinesla Renata Janovská v diplomové práci *Růženec a růžencová bratrstva*.¹⁰ Kde nastínila historii

⁵ Mana Josef, *Původ Čenstochovské ikony* (diplomová práce), Pravoslávna bohoslovecká fakulta v Prešove, Prešov 1995.

⁶ Studie polských badatelů nebyly předmětem této bakalářské práce.

⁷ Petr Zemek, *Čenstochovský obraz Panny Marie v uherském Brodě - Symbol jedné epochy*, in: *Studia comeniana et historica*, roč. 31, č. 65-66 (2001), Uherský Brod 2001.

⁸ Martin Pavlíček, *Josef Winterhalder st. (1702-1769)*, Praha 2005.

⁹ Jan Royt, *Zahrada mariánská. Mariánská úcta ve výtvarném umění od středověku do 20. století*, Sušice 2000.

¹⁰ Renata Janovská, *Růženec a růžencová bratrstva. Růžencová pobožnost šířena dominikány z Uherského Brodu* (diplomová práce), Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 1998.

růžencového bratrstva a s ním spojené slavnosti na Uherskobrodsku.

V Olomouci v roce 2010 proběhla výstava *Zbožných duší úl: náboženská bratrstva v kultuře raněnovověké Moravy*, která byla zaměřena na působení náboženských bratrstev.¹¹

¹¹ Vladimír Maňas - Zdeněk Orlita - Martina Potůčková, *Zbožných duší úl: náboženská bratrstva v kultuře raněnovověké Moravy* (kat. výst.), Olomouc 2010.

2. Pohled do historie a legendárních tradic

2.1. Pověst o založení města

Stručně si popíšeme obsah legendy v podání Václava Františka Letochy. U něj, stejně jako u ostatních, je osud zázračného obrazu spojován s pověstí o počátku samotného města.

„Kterak r 1019 nacházela se v tom sousedství, kde nyní Brod Uherský stojí, jistá paní se svým panem manželem, lidé urození a vzácného rodu, jejichžto jméno se věděti nemůže.¹² Kteřížto nemajíce žádného plodu, častějíc k blahoslavenej Rodičce boží se utíkajíce, vroucně prosili a žádali, aby skrze její přímluvu a orodování plodem a dědicem obdařeni bejti mohli. Tu jejich horlivou a ustavičnou žádost Bůh všemohoucí uslyšíce, ovšem ty pobožné bohobojné manžely plodem potěšiti ráčil. Kteřížto naprotiv tomu znajíce takové dobrodiní božské, jim skrz přímluvu blahoslavenej Rodičky boží Marie Panny propůjčené, dnem nocí smejšleli, jak by Rodičce boží za tu pomoc se odměniti a něco k její cti a chvále zvelebiti mohli. Když tehdy v takovém rozmyšlování dlouhý čas setrvali, ejhle jedneji noci ukázala se Rodička boží tej jistej paní ve snách k ní mluvíce, aby hned ráno do nejbližšího lesa vyšla a na místě, kde zeleneji keř růžový i také na něm čerstvé kvetoucí růže nalezne, tam aby ke cti a chvále její kapličku vystavěti dala.“ ... „Ta vyjduouce s nějakým malým komorstvem raníčko před sluncem vejchodem - mezitím ale v ten zimní čas, totiž in februaryo, všechno sněhem přikryté jsouce a od ukrutnej zimy se třpytíce - šla

¹² Ve většině známých legend je shodně uváděno, že žena s manželem byli páni z Volenova. Doložená zmínka o vsi Volenov, v confirmaci markraběte Jana Jindřicha Lucemburského ze dne 16. prosince 1351, město Uherský Brod odkoupilo pozemky pusté obce Volenov - Vladimír Lapčík, Uherskohradištsko. In *Vlastivěda moravská sv. 63*. Uherské Hradiště: Slovákcké muzeum, 1982. Kapitola 10. Březová, s. 463.

dobrá paní s tou největší nepřiležitostí až na pahorek ten, kde nyní Brod stojí." ... „Ten veliký zázrak, že uprostřed tej nejprudčejší zimy v pustých horách jeden zelený keř a na něm růže kvetoucí se nacházely, kteréžto také mnoho let jak v zimě tak v létě v tej již oznámenej kapličce jsou kvetly, vzbudil mnoho jak moravského, slezského, polského též uherského lidu, některých z všetečnosti, druhých pak z pobožnosti, navštěvovati a takovej zelenej keř a ustavičně kvetoucí růže viděti a spatřiti. Pročež z mnoho i dalekých míst a měst lidé se shromažďovali a tu své pobožnosti vykonávali, takže ta pověst došla i ke králi uherskému Ondřejovi I. I ten nechtěl být poslední, aby takové zázračné místo nenavštívil. Pročež spatřice všechno, aby na místě kaple dřevěnej kemennej kostel na jeho náklad vystaven byl, poručil, což se i stalo r. 1049." ... „Mezitím tehdy, když netoliko napředepsané pobožnosti, ale i také město se rozmnožovalo, jsouc tenž chrám Páně pod titulem Nanebevzetí Panny Marie vystavěný, líbilo se králi Ondřejovi¹³ ten starožitný od sv. Lukáše malovaný obraz největší Rodičky boží, který on jakožto obzvláštní dar od císaře konstantinopolitánského nedávno byl dostal, pro vzbuzení větší pobožnosti lidu křesťanského do tohož chrámu Páně daravati."¹⁴

Objevuje se i jiná varianta o původu obrazu, kterou popisuje Martin Ležák v Městské knize pamětní (fol. 8), ten uvádí verzi jednak s králem Ondřejem, ale také verzi druhou a to, že žena, které se stal onen zázrak, darovala do kaple obraz Madony.¹⁵

¹³ Zde se nachází rozpor, Crugerius, Haškonius a Daněk uvádí, že se „Ondřej navrátil z křížové výpravy“. Ondřej I. nevážil žádnou tak dalekou cestu. Kdežto král Ondřej II. se roku 1218 vracel z křížové výpravy a obraz mohl získat od cařihradského císaře, v čemž se většina badatelů shoduje. – Zemek, (pozn. č. 7), s. 144-145.

¹⁴ Letocha, (pozn. č. 1), s. 5-7.

¹⁵ Tamtéž.

„My zůstáváme při tom, že od krále Ondřeje takový zdejšímu chrámu Páně darován a zde přes 255 let k veřejnej pobožnosti vystaven byl.“ „...anobrž opisuje Hájek a Beckovský ad annum 1315 ve svej kronice: Kterak v tomž 1315 roce nacházel se hlavní gešpán trenčanskej stolice, jménem Matouš¹⁶ (příjmení neklade), muž sice slovutný a statečný, však nepokojný, kterej častokráte proti králi svému Karlovi povstal a zrebelíroval.“ ... „Páni pátři dominikáni zdejší, jsou takovýma nepřátelskýma vpády přestrašeni, netroufajícice se svými věcmi bezpečně v městě bejti, dali se na uvážení, kdežto jsouce od Uhrů sem tam létajících venku polapeni, všechny své věci, mezi kterými i zázračný obraz se nacházel , jsou ztratili.¹⁷ Kterýž to obraz, když nadepsanému Matoušovi na poručení královské pro jeho vejstupky všechny věci konfiscírované byly, králi Karlovi uherskému, jenž také tenkrát byl králem polským, do rukou jest přišel a tak snadno Vladislavovi, knížeti Opolskému, pro jeho koruně polskej prokázané velké služby od Karla krále darován bejti mohl.“¹⁸

Je velice nesnadné určit, nakolik fragmenty legendy odpovídají skutečným událostem. V polovině 17. století však byla všeobecně rozšířená. Vyskytuje se v několika variantách, což svědčí o tom, že musela kolovat delší dobu. Můžeme si položit otázku, jakým způsobem by se informace mohly dochovat ze středověku, když v 15. století většina archivních písemností města shořela.¹⁹

¹⁶ Uherský magnát Matouš Čak v roce 1315 uherskobrodské území obléhal, ale nedobil je. – Metoděj Zemek – Ladislav Hosák – Miloš Trapl, *Uherský Brod. minulost i současnost slováckého města*, Brno 1971, s. 56-57.

¹⁷ „Tu když obraz do vozu vnáhle vhodili a pryč jeti chteli, koně dokonce s místa hnouti nemohli, takže forman, jsouce hněvem popuzen, koně velice šlahal, že i obraz bičem dvakrát štrejchován byl, kteréžto znamení a štrychy až posavad na něm se nacházejí.“ – Letocha, (pozn. č. 1) s. 8.

¹⁸ Tamtéž, s. 7-9.

¹⁹ Zemek (pozn. 7), s. 145.

2.1.1. Obrazy popisující legendu města

V dominikánském klášteře se dochovalo 16 obrazů, jež zachycují jednak samotnou legendu, ale také dějiny dominikánského konventu a města samotného, přičemž latinský text ve spodní části obrazů vysvětluje jejich vývoj až do poloviny 18. století. Lze tedy říci, že ve svém celku tvoří hodnotný historický materiál, zobrazující kromě legendy také stavební vývoj kláštera, výstavbu a život města. Obrazy můžeme považovat za doplněk Klášterní kroniky, kterou od roku 1762 psal dominikán P. Metoděj Daněk, OP.²⁰

Zajímavostí je, že na obrazech č. VI, VII a na posledním, který není číslován, je v pozadí vymalován i obraz Panny Marie Čenstochovské, který se nápadně podobá tomu, jenž je nyní umístěn v klášterním kostele. Dle Františka Šuberta se dá považovat za předchůdce Madony nynější.²¹

Ve všech případech se jedná o olejomalby na plátně, o rozměrech přibližně 59x88 cm jen s malými odchylkami.²² Číslovány jsou římskými číslicemi a jsou rozděleny do čtyř skupin. Tvůrci byli patrně příslušníky dominikánského řádu a obrazy vznikaly poměrně dlouhou dobu v závislosti na počtu mnichů znalých alespoň základů malby. Zřejmě proto se kvalita uvedených děl různí.

První část souboru, obrazy č. I.-IV. tvoří práce lidového malíře místní proveniencí a jejich vznik je datován před rokem 1700 (1680). Děj je vylíčen s velmi půvabným kompozičním řešením, které vycházelo z učení hornorakouských a dolnorakouských škol. Druhá část, obrazy č. V.-XI., jsou

²⁰ Jan Zeman, *Výstava historických obrazů z Dominikánského kláštera v Uherském Brodě*, Museum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Uherský Brod 1950, s. 2.

²¹ František Šubert, *Zpráva o restaurování souboru 15 obrazů z Dominikánského kláštera v Uherském Brodě*, č. 91 - 105/V/68, Museum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Uherský Brod 1969, s. 20.

²² Tamtéž.

práce anonymního malíře, pravděpodobně příslušníka řádu, s dobou vzniku kolem roku 1700. Příslušnost malíře naznačuje dobrá znalost kláštera jako celku. Třetí díl cyklu tvoří obrazy č. XII., XIII., XIV. XV., které vznikly až po roce 1750, také namalovány anonymním malířem.²³

V minulosti byly obrazy několikrát restaurovány, naposledy dosti nešťastně rukou Oty Strizka v roce 1941.²⁴ Proto byla nutná oprava, která byla provedena v roce 1969 Františkem Šubertem. Šubert obrazy zbavil dodatečných retuší a přemaleb, větší část pláten napustil voskopryskyřičnou emulzí a nažehlil na nová plátna.²⁵

Obrazy popisující legendu města:

I. obraz: Popisuje zjevení Panny Marie ve snu paní z hradu Volenova²⁶, které se na Mariinu přímluvu narodil syn. (obr. č. 1)

II. obraz: Paní s manželem a výpravou našla v lese keř s kvetoucími růžemi, který jí ve snu ukázala Panna Maria. (obr. č. 2)

III. obraz: Volenovský pán dává kácet les kolem růžového keře, na jehož místě dává stavět dřevěnou kapličku ke cti Panně Marii.

IV. obraz: Zprávy o zázraku se rozšířily a lidé ze všech stran spěchají uctít Rodičku Boží. Na pravé straně je opět zobrazen Volenov, nyní jako orientální zámek. (obr. č. 3)

²³ Šubert, (pozn. č. 21).

²⁴ obrazy byly podlepeny silnou vrstvou klihu na nová plátna, což mělo za následek přetvrdnutí barevných vrstev a následné odpadání podkladové i barevné vrstvy. – Tamtéž, s. 21.

²⁵ Tamtéž, s. 22.

²⁶ Volenov v době děje mohl být pouze dřevěnou strážní tvrzí, nikoli hradem postaveným ve slohu 18. století. – Zeman, (pozn. 20), s. 2.

V. obraz: Uherský král Ondřej II. dal na místě kaple postavit klášter a chrám s jednou věží. Také na toto místo uvedl mnichy řádu sv. Dominika.²⁷ (obr. č. 4)

VI. obraz: Zástup lidí přináší obraz Panny Marie Čenstochovské do chrámu, který daroval král Ondřej II. (obr. č. 5)

VII. obraz: Mnich Melchior káže lidu, aby měli úctu k Bohorodičce. Tu oslavují chvalozpěvem Salve Regina. Na hlavním oltáři jednolodního kostela vidíme obraz Panny Marie Čenstochovské. (obr. č. 6)

VIII. obraz: Převor vychází vstříc Husitům²⁸ se svátostí oltářní, byl však zajat a utopen v řece. Následně byl klášter vypálen. (obr. č. 7)

IX. obraz: Náboženská reformace vypudila řád Dominikánů a klášter obývali evangeličtí faráři.²⁹

X. obraz: Popisuje vypálení a zrušení kláštera Švédy.³⁰

XI. obraz: Uložení ostatků sv. Justýny Paduánské do klášterního kostela v roce 1681.³¹ Obraz nám také podává tehdejší situaci obou náměstí. Klášterní kostel již odpovídá současné podobě. (obr. č. 8)

XII. obraz: Město v plamenech za vpádu tőkolyovských vojsk dne 14. července 1683.³² (obr. č. 9)

XIII. obraz: Měšťané pod vedením Pavla Hájka ubránili město před kuruckými vojsky roku 1704.³³

²⁷ Stavby i oděvy postav nejsou zobrazeny dobově.

²⁸ Husité obléhali Brod. – Zeman, (pozn. 20), s. 4.

²⁹ Po bitvě na Bílé hoře (1620) a následné rekatolizaci se mniši vrátili zpět. – Tamtéž.

³⁰ Kolem roku 1660 dala hraběnka Eleonora z Kounic klášter znovu vystavět. – Radek Tomeček, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002, s. 113.

³¹ Hrabě Dominik Ondřej z Kounic byl císařským vyslancem v Římě, kde také získal ostatky sv. Justýny Paduánské, které daroval klášternímu kostelu. – Tamtéž.

³² Zeman, (pozn. 20), s. 4.

³³ Tamtéž.

XIV. obraz: Prosba sv. Dominika o ochranu lidu. (obr. č. 10)

XV. obraz: Obléhání Uherského Brodu pruským vojskem Dětřicha z Anhaltu roku 1742.³⁴ (obr. č. 11)

Neznačený obraz: Dominikánský chrám je svěcen olomouckým biskupem Jakubem Arnoštem z Liechtensteinu-Castelkorna dne 28. srpna 1742.³⁵ Na Růžencovém oltáři na pravé straně je opět zachycen obraz Panny Marie čenstochovské. (obr. č. 12)

³⁴ Tomeček, (pozn. 30), s. 125.

³⁵ Tamtéž.

3. Kult Panny Marie Čenstochovské

Ekumenický koncil v Efezu konaný v roce 431 byl zlomový, co se týče zobrazování Panny Marie.³⁶ Do té doby to byla přehlížená žena, pouze běžná rodička, nově je chápána jako Bohorodička, které náleží patřičná úcta, což se v křesťanském umění projevuje znázorňováním Panny Marie jako samostatný mariánský motiv. Zároveň bylo stanoveno několik mariánských typů zobrazení.

Ve středu našeho zájmu je typ tzv. Hodégétrie,³⁷ která je uctívána jako paladium Byzance až do zničení Byzancké říše Turky v roce 1453.³⁸ Charakterizovat ji můžeme těmito znaky: Madona má horní polovinu těla lehce natočenou doleva, pravicí ukazuje na dítě, které nese na levé paži. Dítě je zobrazeno celé, natočené k Marii, pravou rukou žehná a v levé drží knihu či svitek. Postavy spolu nekomunikují, jejich pohledy směřují ven z obrazu.

Nepochybně legendární charakter mají domněnky, jež přisuzují autorství evangelistovi sv. Lukáši, který dle apokryfních textů poprvé portrétoval Pannu Marii a jejího syna na prkno pocházejícího ze stolu, který zhotovil sv. Josef.³⁹ I kdybychom připustili, že sv. Lukáš uměl malovat, tak technika a způsob malby neodpovídá době sv. Lukáše, tedy 1. stol.⁴⁰ Patří do skupiny mariánských vyobrazení, která díky starobylému původu sloužila častokrát k prestižním nárokům svatyně a nacházela se na poutních místech.

Černá Madona je fenomén, bez výjimek se vyskytující po celém světě, nejen v podobě obrazu, ale také soch. Můžeme uvést například Pannu Marii Altöttingskou v Bavorsku, dále

³⁶ Zemek, (pozn. 7), s. 146.

³⁷ Hodégétrie, v řeckém překladu - cestu ukazující. - Mana, (pozn. 5), s. 104.

³⁸ Royt, (pozn. č. 9) s. 20.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Růžička, (pozn. č. 3), s. 2-3.

Pannu Marii Montserratskou ve Španělsku, Pannu Marii z Einsiedelnu ve Švýcarsku a mnoho dalších. Otázkou zůstává, proč je Madona černá? Badatelé se v názorech stále různí. Někteří zastávají názor, že tmavý pigment Madony odpovídá zbarvení kůže místních obyvatel, nebo byl zapříčiněn vlivem podmínek, za jakých byl obraz uchováván.⁴¹ Zobrazení rovněž mohlo vycházet z knihy Starého zákona, *Píseň Písní* (1,5), kde je psáno: „Černá jsem, a přece půvabná...“⁴²

Toto mariánské zobrazení je pozoruhodné. Jeho původ je stále předmětem diskusí a polemik, pro něž chybí spolehlivá historická dokumentace.

Z prvních bezpečně ověřených zpráv plyne, že obraz Panny Marie Čenstochovské se dostal na hlavní oltář paulinského kláštera na Jasne Góre v polském městě Częstochowa, dne 7. září 1382, a je zde uchován dodnes. O původu obrazu, donátorech či bližších okolnostech věnování není s určitostí nic známo.⁴³ Tento fakt proto umožnil vznik mnoha protichůdných a navzájem si často odporujících domněnek, hypotéz či legend, týkajících se původu obrazu před výše uvedeným datem.

Dnes je Čenstochovská Madona uctívána celým světem, katolíky, pravoslavnými i protestanty, proto se stala určitým pojítkem mezi národy. Černá Madona je do značné míry jakýmsi nástrojem v prohlubování a šíření katolické víry v širokém okolí. Lidé se k ní obraceli a hledali útěchu a porozumění v dobách nepokojů. Stala se tedy neodmyslitelnou součástí duchovního života lidu po celá další staletí.

⁴¹ Mohly reagovat odstíny barev, které byly vyrobeny na bázi olova, také nahromaděný kouř od svící nebo požár, popřípadě zásah špatného restaurování. - Zemek, (pozn. 7), s. 148-149.

⁴² *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Český ekumenický překlad, 6. přepracované vyd., Praha 1995.

⁴³ Mana, (pozn. č. 5), s. 103-104.

3.1. Růžencové bratrstvo v Uherském Brodě

Počátky mariánských slavností kladou brodští kronikáři do souvislostí s počátky založení města. Prý už od poloviny 11. století do Brodu směřovaly davy poutníků, aby uctily Pannu Marii. Podle legendy na místě dnešního kostela stávala dřevěná kaple, která chránila kvetoucí růžový keř, kde byl později umístěn Růžencový oltář. Dnes už s určitostí nedokážeme přesně datovat počátek růžencových slavností, které se na tomto poutním místě konaly, neboť nemáme z tohoto období dostatek písemných či hmotných pramenů.

V dobách husitských nepokojů dominikáni opustili klášterní zdi i hradby města. Po těchto událostech se sice část řeholníků vrátila, nicméně po roce 1520 se na Moravě začala šířit luteránská reformace. Klášter tedy připadl protestantům a dominikáni byli opět nuceni Uherský Brod opustit, pravděpodobně kolem roku 1545. Až po roce 1624 se vytvořily vhodné podmínky pro návrat dominikánů a to vydáním císařského patentu Ferdinanda II. a s ním spojené rekatolizace.⁴⁴

Z období rekatolizace máme první zmínky o založení růžencového bratrstva⁴⁵ ve Strážnici v okolí Uherského Brodu. Bratrstvo roku 1633 založil P. Samuel Zichovitz.⁴⁶ Jestliže brodští dominikáni zakládali bratrstva v místech vzdálených, můžeme se domnívat, že pravděpodobně založili bratrstvo i v Uherském Brodě. Bohužel pro tuto domněnku nám chybí zakládací listina či pramenný materiál. Můžeme tak hypoteticky předpokládat, že růžencové bratrstvo v Uherském

⁴⁴ Janovská, (pozn. č. 10), s. 96-97.

⁴⁵ „Růžencové bratrstvo je společnost věřících, duchovně sjednocených k vzájemnému prospěchu, za účelem prosit a ctít Boží rodičku zvláštní úctou k jejímu růženci.“ - Silvestr Braito, *Motlitba sv. růžence*, Olomouc 1942, s. 62.

⁴⁶ Tamtéž.

Brodě vzniklo dříve, než dominikáni začali šířit růžencové pobožnosti v okolí, a to mezi lety 1630-1633.⁴⁷

Po třicetileté válce byl duchovní rozvoj, díky hraběnce Eleonoře z Kounic, roz. Dietrichsteinové, hmotně zabezpečen. Roku 1669 začala s rozsáhlou rekonstrukcí dominikánského kostela.⁴⁸ Koncem století však město zasáhly katastrofy a to od epidemie moru, přes řádění kuruců a pruských vojsk. Sotva utichlo řinčení zbraní, pustili se dominikáni s velkým nasazením do propagace růžencové pobožnosti a zakládání nových bratrstev v uherské Htelnici a Illavě roku 1743.⁴⁹

Uherskobrodský konvent nabył věhlasu jako místo s rozvinutou tradicí růžencové pobožnosti. Dokladem toho byly i časté návštěvy církevních a světských hodnostářů. Typickým projevem zbožnosti slováckého lidu byla každoroční růžencová slavnost s poutí. Poutníci z Uherského Brodu také chodili na pěší pouť do Čenstochové, aby tam byli k 15. srpnu. Obraz je jakýmsi pojítkem mezi oběma městy a sehrál významnou roli při upevňování duchovního života a katolické víry.

Růžencová slavnost připadá na první neděli v měsíci říjnu. Z původně ryze církevní události se postupem času slavnost stala projevem lidové kultury. P. František Ravník, OP podává zprávu o brodské růžencové slavnosti roku 1905, otištěné v *Růži dominikánské*: „Čím pro Velehrad svátek Cyrila a Metoděje, čím pro horu sv. Antonína oktáva toho světce, to pro Uherský Brod slavnost P. Marie růžencové první neděli říjnovou. Z celého okolí na mnoho hodin cesty: od Uh. Hradiště, Kunovic, Ostroha, ano až z Uher přicházejí poutníci na ten den do Brodu... Klášterní chrám byl od časných hodin

⁴⁷ V roce 1630 se vrací bratři Kazatelé (dominikáni) do města. - Letocha, (pozn. č. 1), s. 43-44.

⁴⁸ Tomeček, (pozn. 30), s. 113.

⁴⁹ Janovská, (pozn. 10), s. 100-104.

ranních neustále přeplněn..."⁵⁰ V tento slavný den si poutník oblekl svůj nejlepší oděv. Celá slavnost tak byla probarvena krásnými slováckými kroji.⁵¹

Za josefínských reforem dochází k potlačení růžencových slavností, právě díky pouťové a folklorní formě. Také komunistický režim nebyl přívětivě k církevním slavnostem nakloněn, ale přes všechny strasti tradice slavností přetrvala do současnosti.

3.1.1. Působení růžencového bratrstva v obrazech

Vrátíme-li se k dochovaným obrazům popisující historii města a kláštera, nalezneme v souboru výjevy z činnosti místního růžencového bratrstva.

Obraz XIV. (obr. č. 13)

Dle Jana Zemana je na výjevu zobrazen sv. Dominik, který prosí Bohorodičku o ochranu věrného lidu.⁵²

Podle novějších poznatků se zdá, že obraz nezaznamenává konkrétní událost, ale zobrazuje ideální společenství z nebeského a pozemského světa při růžencové slavnosti, která se odehrává na prostranství před kostelem.⁵³ Účastní se všichni: řeholníci, měšťané i prostý lid. Bezprostředně kolem oltáře jsou shromážděni dominikánští řeholníci, pak následují nosiči bratrských insignií, ti jsou oděni do hnědých plášťů. Ženy jsou zobrazeny v pozadí podle jejich náboženského,

⁵⁰ František Ravník, *Zprávy řádové. Růže dominikánská* 19, č. 7, Uherský Brod 1905-06, s. 221-222.

⁵¹ František Přestupný, *Růžencová slavnost u dominikánů v Uherském Brodě*, Uherský Brod 1940, s. 1-3.

⁵² Zeman, (pozn. 20), s. 4.

⁵³ Maňas, (pozn. č. 11), s. 73.

dobového i společenského postavení. Nad oltářem s vystavenou monstrancí se na oblaku vznáší Panna Maria. Po stranách jsou její přímluvci sv. Dominik a sv. Kateřina Sienská, ti drží nápisovou pásku s modlitbou Zdravas Maria. Na pravé straně v zadním plánu se objevuje zaniklá kaple sv. Damase na Králově, postavená v roce 1777 na poděkování odvráceného moru.⁵⁴

Nápis v dolní části obrazu zmiňuje sv. Dominika jako šířitele modlitby růžence, obracejícího se s účastníky pobožnosti k Panně Marii, aby je vzala pod svou ochranu.⁵⁵

Poslední obraz souboru (obr. č. 14)

Obraz není běžně číslován, můžeme ovšem vnímat svatoondřejský kříž ležící na středu obrazu jako římskou číslici deset. V horní části obrazu je zobrazen erb biskupa Jukuba Arnošta z Liechtensteina - Castelkornů, také nápisová páska s anagramem a datací 1742.⁵⁶

Obraz nám líčí scénu svěcení kostela Nanebevzetí Panny Marie olomouckým biskupem Jakubem Arnoštem z Liechtensteinu - Castelkorna, dne 28. srpna 1742. Celý ceremoniál trval tři dny, včetně noční vigilie. Při této příležitosti přijalo asi 1300 lidí svátost biřmování. Ostatky svaté Justýny Paduánské⁵⁷ byly vloženy do tří oltářů, které byly následně svěceny, Růžencový oltář na pravé straně, poté oltář sv. Kříže a hlavní oltář v presbytáři. Vysvěceno bylo i 12 křížů, namalovaných po stranách presbytáře.⁵⁸

⁵⁴ Zeman, (pozn. 20).

⁵⁵ Mañas, (pozn. 11).

⁵⁶ Šubert, (pozn. 21).

⁵⁷ sv. Justýna Paduánská se stala patronkou města Uherského Brodu. Jedná se o ostatky prstní a nártní. O jejich získání se zasloužil Dominik Ondřej z Kaunic, který působil jako vyslanec u papeže v Římě. - Tomeček, (pozn. č. 30), s. 113.

⁵⁸ Mañas, (pozn. 11), s. 74.

Původní text na spodní části obrazu byl zcela odstraněn a později nahrazen textem novým. Ten nám připomíná obléhání Prahy Francouzy, které probíhalo v čase svěcení kostela.⁵⁹

Interiér kostela je zobrazen dosti schematicky, nicméně odpovídá skutečnosti. Umístění oltářů po stranách lodě je taktéž reálné, ba dokonce zůstala ponechána i architektura oltářů. Vyobrazení Panny Marie je až na menší odchylky shodné.

⁵⁹ Tamtéž.

4. Oltář Panny Marie Čenstochovské

V následující části se budeme podrobněji věnovat oltáři Panny Marie Čenstochovské, jeho umělecké stránce a autorství oltáře, jehož sochařská část je připisována Josefu Winterhalderovi st.

4.1. Josef Winterhalder st. (1702–1769)

Josef Winterhalder st. se narodil 10. ledna 1702 ve městě Vöhrenbach na jihu Württemberska. V rodině, jež měla silnou uměleckou tradici; již jeho dědeček, Berthel Winterhalder, byl rovněž sochařem. Josefův otec, Adam Winterhalder, byl také sochařem, doloženým od roku 1696 ve Vöhrenbachu, kde zároveň vedl svou dílnu. Po smrti Adama Winterhaldera, 29. března 1737, dílnu převzal jeho nejmladší syn Jan Michael.⁶⁰

První umělecké vzdělání získal Josef v otcově dílně. Po vyučení podnikl studijní cestu do Mnichova a Vídně, kde studoval na Akademii v letech 1726–1728. V roce 1729 navštívil sochař Olomouc a na Moravě se na čas usadil. Zde se setkává s malířem Paulem Trogerem, který jej zásadně ovlivnil v oblasti kresby a kompozice. Kontakt s malířem byl značně důležitý pro sochařův další umělecký vývoj. Brzy získal první zakázku na šest alegorických soch v předsálí prelatury na Klášterním Hradisku v Olomouci. Na zakázkách se částečně podílel i jeho mladší bratr Jan Michael. V roce 1730 započal své putování za zakázkami, které ho vytěžovalo natolik, že se nikdy neoženil. Během jednoho z Vídeňských pobytů Josef Winterhalder st. dne 25. prosince 1769 zemřel.⁶¹

⁶⁰ Martin Pavlíček, (pozn. č. 8), s. 10.

⁶¹ Tamtéž.

Roku 1747 získal se svým bratrem Antonínem velkou zakázku od dominikánského řádu v Uherském Brodě na výzdobu šesti oltářů v tamním kostele Nanebevzetí Panny Marie.⁶² Vytvořil zde výjimečně kvalitní sochařský soubor, který bezesporu patří k vrcholu jeho tvorby. V souboru se nachází oltář Panny Marie Čenstochovské, kde se poprvé představil i jako malíř, v podobě patnácti růžencových obrazů.

4.2. Růžencový oltář

V závěru pravé boční lodě, dominikánského kostela Nanebevzetí Panny Marie v Uherském Brodě, se nachází oltář zasvěcený Panně Marii Čenstochovské⁶³ (obr. č. 15). Oltář má tvar jednoduchého retáblu. Ten je završen štítem v podobě baldachýnu, který tvoří dvojice cherubínů na volutových základnách. Andělé nesou na ramenou korunu, pod níž se na oblaku vznáší Bůh Otec. Střední část oltáře tvoří patnáct drobných olejomalb, znázorňujících jednotlivá tajemství růžence, které obklopují ústřední obraz Panny Marie Čenstochovské. Spodní část oltáře tvoří dvě sousoší, na pravé straně se nachází sv. Růžena Limská s andělem a na straně levé je sv. Kateřina Sienská a sv. Dominik. Oltářní menza má tvar konkávně prohnutého sarkofágu, na němž je umístěn novější tabernákl s pražským jezulátkem.⁶⁴

⁶² Klášterní kronika, (pozn. č. 4).

⁶³ Nazýván také Oltář Panny Marie Růžencové. - *Evidenční list movité kulturní památky*. - Národní památkový ústav ÚOP Kroměříž, Evidenční list movité kulturní památky, rej. č. 196090, kostel Nanebevzetí Panny Marie, zpracovala Marie Chaloupková dne 20. 9. 1976.

⁶⁴ Tamtéž.

4.2.1. Sochařská výzdoba

Převor Jan Dietrich uzavřel první smlouvu s Josefem Winterhalderem st. dne 30. dubna 1747. V *Klášterní kronice* stojí, že se sochař zavázal bez udání určitého termínu vytvořit dva oltáře, sv. Vincence Ferrerského a oltář Panny Marie Růžencové, za honorář 40 zl. Všechnu sádro a potřebné barvy i pomocníka si měl zaplatit sochař ze svého. Lešení, písek, vápno, cihly a voda byly v režii kláštera. Strava s nápoji měla být pracovníkům poskytována pravidelně po dobu práce.⁶⁵

Celková velikost oltáře je cca 6 m. Zhotoven je z umělého mramoru šedočervené barvy a doplněn štukovými sochami upravenými mramorováním se zlacenými detaily.⁶⁶

Horní části oltáře se pod baldachýnem, který tvoří andělé vyrůstající z volutových základů nesoucí zlatou korunu, nachází socha Boha Otce vznášejícího se na oblaku na římse (obr. č. 16). Socha je znázorněna v polosedu, v pravé ruce drží žezlo, levou ruku má pozdvihnutou k nebesům. Pravou částí těla se opírá o zeměkouli. Jeho pohled směřuje na anděla a sv. Růženu Lidskou. Z oblaků vykukují dvě hlavičky andílků, jejichž pohled směřuje na pozvednutou paži Boha Otce.

Ve spodní části oltáře, po stranách obrazu Panny Marie Čenstochovské, jsou na volutových soklech umístěna dvě sousoší s dominikánskými světcí. Na pravé straně se nachází sousoší anděla a sv. Růženy Lidské (1586-1617), na jejíž hlavu klade anděl trnovou korunu (obr. č. 17). Levé sousoší zobrazuje klečící sv. Kateřinu Sienskou (1347-1380) přijímající růženec od Sv. Dominika⁶⁷ (obr. č. 18). Obě sochy

⁶⁵ *Klášterní kronika*, (pozn. č. 4).

⁶⁶ *Evidenční list movité kulturní památky*, (pozn. 63).

⁶⁷ Pavlíček, (pozn. 8), s. 9-12.

obrací svá gesta i pohledy směrem k milostnému obrazu. Sousoší akcentuje motiv růžence a jednotlivé sochy jsou provázány jemnými gesty a pohledy. Draperie mají kubické formy. Ke korunování sv. Růženy Linské se dochovaly dvě skici.⁶⁸

S osobou Josefa Winterhaldera st. lze také spojit výjev, nacházející se ve spodní části oltáře na čelní straně menzy. Znázorněna je část veduty města s klášterním kostelem technikou „stucco lustro“.⁶⁹ Zvláštností je, že dosud nikdo z badatelů nepoukázal na tuto hodnotnou práci (obr. č. 19).

4.2.2. 15 růžencových tajemství

Zvyk počítat modlitby je známý odnepaměti. O sv. Pavlu se vypráví, že si denně nasbíral do kapsy 300 kamínků, které postupně vyhazoval po odříkání stanovené modlitby. Praktičtější se ukázalo vzít provaz, udělat na něm suky a oba konce spojit dohromady, vznikl tak „otčenášový provaz“ tzv. corona.⁷⁰ Provaz se nosil zavěšený u pasu. Brzy suky nahradila zrníčka, jádra, dřívka, ale také korálky, perly a drahokamy. Ve 14. století výroba takových růženců už patřila k uměleckému řemeslu, výrobcům se říkalo „paternoster“. Jak už naznačuje pojmenování, zpočátku se počítaly modlitby „Otčenáše“, až ve 12. století se začaly počítat „Zdrávasy“. Legenda ustanovila Sv. Dominika (1170-1221) jako autora růžence, který propagoval modlitbu stopadesáti růženců,

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tuto techniku uplatňoval Winterhalder častěji, setkáváme se s ní například v kapli sv. Barbory v kostele sv. Mikuláše ve Znojmě, či na bočních oltářích kostela sv. Martina v Třebíči. Na těchto realizacích se také podílel i jeho synovec Josef Winterhalder ml. - Pavlíček, (pozn. č. 8).

⁷⁰ Tomáš Špidlík, *Prameny světla*. Příručka křesťanské dokonalosti, Řím 1972, s. 468-469.

namísto žalmů, které mniši denně recitovali. V 16. století se ustálila definitivní forma růžence, jakou známe dnes.⁷¹

Modlitba jednoho desátku růžence se skládá z modlitby Otče náš, pak následuje desetkrát Zdravas Maria, do které se za jméno Ježíš vkládá jedno „růžencové tajemství“, tedy momenty ze života Ježíše Krista. Celý desátek je zakončen oslavnou modlitbou Nejsvětější Trojice, Sláva Otci, po kterém následuje tzv. *fatimský dodatek*: „*Pane Ježíši, odpusť nám naše hříchy, uchraň nás pekelného ohně a přiveď do nebe všechny duše, zvláště ty, které tvého milosrdenství nejvíce potřebují...*“

Kolem obrazu Panny Marie Čenstochovské se nachází 15 růžencových tajemství, která čteme zleva doprava ve směru hodinových ručiček. Jedná se o drobné olejomalby na plátně velikosti 40x25 cm. Obrazy jsou vloženy do oltářního retáblu v mosazných rámech.⁷² Na oltáři se nachází kopie, které malovala Alexandra Haluzová v roce 1992. Původní originály jsou uloženy v klášterním depozitáři.

V Klášterní kronice je o růžencových zobrazeních psáno „... seskupeno 15 obrázků bez zvláštní umělecké ceny...“⁷³, stejně jako ve starší literatuře. Dnes však tyto práce můžeme přisoudit Josefu Winterhalderovi st.⁷⁴ V Moravské galerii v Brně, se dochovala kresba k druhému růžencovému tajemství – „S kterým jsi Alžbětu navštívila“ s prokazatelným autorstvím Josefa Winterhaldera st.⁷⁵ Studium Trogerova malířského díla byla pro Winterhaldera zásadní. Malíř ho ovlivnil nejen v kompozicích, ale i v práci s barvou. Shodně pracuje se světlem, barevnými kontrasty, draperie mají podobný charakter. V obrazech nejde do takových detailů jako Paul

⁷¹ Tamtéž, s. 468-471.

⁷² Restaurátorská dokumentace, Památkový ústav Brno, 972/9.

⁷³ Klášterní kronika, (pozn. 4).

⁷⁴ Autorství také navrhl i Martin Pavlíček ve své monografii. – Pavlíček, (pozn. 8), s. 102.

⁷⁵ Tamtéž.

Troger, jeho malby mají spíše skicovitý charakter. Práce obou umělců jsou natolik podobné, proto jednoznačně určit autorství není jednoduché. Mohla by se nabízet domněnka, že na oltáři spolupracovali společně. Inspiraci k obrazům autor našel i u italských mistrů, například u Tintoretta, Paola Veronese, Giovanni Battisty Tiepola, ale také u Petra Paula Rubense.

Růžencová tajemství jsou všeobecně rozdělena do tří skupin po 5 zobrazení. Dělíme je na tajemství radostná, bolestná a slavná.⁷⁶

Tajemství radostná

1. Kterého jsi z Ducha svatého počala. (obr. č. 20)

Jedná se o první zobrazení na levé spodní části oltáře. Obraz znázorňuje tradiční scénu Zvěstování Panně Marii. Na pravé straně je zobrazen Archanděl Gabriel držící v ruce bílou lilii - jako symbol neposkvrněného početí. Panna Maria je zastižena při modlitbě klečí na klekátku. Má červený šat, na kterém má modrý plášť a na hlavě bílé maforium, což je typický atribut Panny Marie. Pozadí je malováno v šedých tónech, neodvádí tak divákovu pozornost.

2. S kterým jsi Alžbětu navštívila. (obr. č. 21)

K obrazu se dochovala skica, která je dnes umístěna v Moravské galerii v Brně (obr. č. 22). Na obraze je zachycena scéna Navštívení Alžběty. Maria vchází do domu a na schodech jí vítá Alžběta s manželem Zachariášem. V pozadí je zobrazena ještě jedna nečitelná postava. Hlavní postavy jsou detailněji provedeny. Na oděvu Panny Marie je vidět struktura drobných tahů štětce. Hlavní světlo přichází z levé strany.

⁷⁶ rozdělení růženců převzato z kancionálu. - Karel Cikrle - Ladislav Simajchl, *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*, Praha 1994, s. 14.

V levém dolním rohu se nachází nečitelný nápis. Mohlo by se jednat o signaturu Josefa Winterhaldera st. čímž by bylo autorství jednoznačně prokázáno.

3. Kterého jsi v Betlémě porodila. (obr. č. 23)

Scéna zobrazuje narození Ježíše Krista v Betlémě. Střed obrazu náleží Panně Marii, která v náruči drží dítě ovinuté v bílé roušce. Na zadním plánu se nachází anděl a sv. Josef. U nohou Panny Marie patrně klečí pastýř. Zde se Winterhalder inspiroval obrazem Svaté rodiny od Paula Trogera⁷⁷ (obr. č. 24). Jsou zde zřetelné analogie v obličejích postav. Obličej sv. Josefa a anděla jsou téměř identické, jako na obraze Svaté rodiny od malíře Trogera. Neliší se ani v barevném provedení.

4. Kterého jsi v chrámě obětovala. (obr. č. 25)

Čtyřicet dní po narození Ježíše, podle předpisu Starého zákona o očišťování matky a obětování prvorozeného syna, přichází Panna Maria a Josef s Ježíšem do Jeruzalémského chrámu. Za oběť prvorozeného syna přinášejí dvě holoubátka a platí 5 šekelů.⁷⁸ Na obraze vidíme proroka Simeona, který drží Ježíše Krista a poznává v něm budoucího spasitele. U jeho nohou klečí svatý Josef s klíčkou se dvěma holoubátky. Simeon má za zády část architektury, patrně oltář, s deskami desatera.

5. Kterého jsi v chrámu nalezla. (obr. č. 26)

*„Proč jste mě hledali? Nevíte, že musím být v domě svého Nebeského Otce?“*⁷⁹ To je odpověď dvanáctiletého Ježíše, kterého rodiče našli v chrámu. Ježíš sedí uprostřed

⁷⁷ Gregor Schweighofer - Wanda Aschenbrenner, *Paul Troger. Leben und werk*, Salzburg 1965, s. 193.

⁷⁸ <http://postoloprty.farnost.cz/duchovni-slovo/majove-promluvy-na-ruzencova-tajemstvi/radostny-ruzenec/4-tajemstvi-ktereho-jsi-v-chrame-obetovala/>, staženo dne 28. 3. 2012.

⁷⁹ <http://postoloprty.farnost.cz/duchovni-slovo/majove-promluvy-na-ruzencova-tajemstvi/radostny-ruzenec/5-tajemstvi-ktereho-jsi-v-chrame-nalezla-ii/>, staženo dne 28. 3. 2012.

shromáždění učenců a velekněží. V pozadí vchází do chrámu Panna Maria se sv. Josefem.

Tajemství bolestná.

1. Který se pro nás krví potil. (obr. č. 27)

Děj této scény se odehrává v Getsemanské zahradě, kde se po poslední večeři odebral Ježíš Kristus s učedníky, Petrem Jakubem a Janem, a modlil se k Bohu Otci. Popadl jej strach a úzkost. "Otče můj, nemůže-li mě tento kalich minout, a musím ho vypít, ať se stane tvá vůle."⁸⁰ Téma je opět obdobně pojaté jako na obraze Kristus na Olivové hoře (obr. č. 28) nebo Kristus utěšován andělem (obr. č. 29) od Paula Trogera⁸¹. Kompozicí, barevností a typikou tváří se obrazy shodují.

2. Který byl pro nás bičován. (obr. č. 30)

Růžencové tajemství zachycuje scénu bičování Krista. Kristus je zachycen v kontrapostu, je zahalen do roušky a ruce má přivázané za zády ke sloupu. Voják bičující Krista je zachycen v momentě, kdy se chystá bičovat Krista, druhý voják přihlíží u Kristových nohou. Pozadí je malováno v šedých tónech, doplněno barevnými akcenty modrého pláště, proto postava ozářeného Krista z obrazu vystupuje.

3. Který byl pro nás trním korunován. (obr. č. 31)

Ježíš před Pilátem řekl, že je král Nebeského království. Vojáci si vymysleli krutou potupu. Z trní mu upletli korunu, kterou ho posměšně korunovali, dále mu oblékli červený vojenský plášť a do ruky třtinu místo žezla.⁸² Zde Ježíš sedí obklopen vojáky, kteří ho korunují.

⁸⁰ http://www.katolik.cz/kalendar/vypis_lit.asp?d=17&m=4&r=2011, staženo dne 28. 3. 2012

⁸¹ Schweighofer, (pozn. č. 77), s. 133.

⁸² <http://postoloprty.farnost.cz/duchovni-slovo/majove-promluvy-na-ruzencova-tajemstvi/bolestny-ruzenec/3-tajemstvi-ktery-byl-trnim-korunovan/>, staženo dne 28. 3. 2012.

4. Který pro nás nesl těžký kříž. (obr. č. 32)

Zde je zobrazen moment, kdy Ježíš padá na zem pod tíhou kříže. Zobrazení je velkoryse barevně pojato. Poprvé je tu uplatněna modrá barva pozadí.

5. Který byl pro nás ukřižován. (obr. č. 33)

Zde je zachycen okamžik vztyčení kříže s tělem Krista dvěma vojáky na Golgotě. Kristus je přibit na kříži s překříženými nohama a má špatnou zkratku pravé ruky. Voják na pravé straně obrazu má až karikaturní rysy obličeje. Na zadním plánu na pravé straně je zobrazena veduta města Jeruzaléma.

Tajemství slavná.

1. Který z mrtvých vstal. (obr. č. 34)

Ježíš byl pohřben a třetího dne vstal z mrtvých. Autor obrazu ztvárňuje moment, kdy Ježíš stojí na pravé noze na náhrobním kameni a levou nohu má lehce pozvednutou. Opásán je bederní rouškou. Pravou rukou žehná a v druhé nese bílý prapor s červeným pruhem. Vojáci jsou zachyceni ležící na zemi s gesty úleku a bázně.

2. Který na nebe vstoupil. (obr. č. 35)

Na obraze je zachyceno Ježíšovo nanebevzetí v přítomnosti apoštolů, kteří padli na kolena a vzhlíží k nebi. Ježíš je oděn do červeného šatu a modrého pláště, také jeho pohled směřuje vzhůru.

3. Který Ducha svatého seslal. (obr. č. 36)

Apoštolové společně s Pannou Marií jsou shromážděni ve večeřadle, a to desátý den po nanebevstoupení Ježíše Krista. Devět dní se společně modlili a čekali na dar Ducha svatého, kterého jim Ježíš slíbil. Právě v neděli, v den Letnic, došlo k příchodu Ducha svatého, za doprovodu silného větru, hukotu a ohnivých jazyků, které se zastavily nad každým z nich. (Sk

2,1-4).⁸³ Ústřední část obrazu patří Panně Marii, která je obklopena apoštolů. Pohledy přítomných směřují vzhůru k nebi na holubici Ducha svatého.

4. Který tě, Panno, do nebe vzal. (obr. č. 37)
Apoštolové otevřeli hrob Panny Marie, ten však byl prázdný, zůstala tam pouze plátna. Na obraze jsou kolem hrobu zachyceni apoštolové v údivu hledající Pannu Marii, která byla nanebevzatá. Je zachycena vznášející se na oblaku. Nalézáme zde nápadné paralely s obrazem Nanebevzetí Panny Marie od Paula Trogera (obr. 38)⁸⁴, především v kompozičním plánu obrazu i obličejů postav.

5. Který tě v nebi korunoval. (obr. č. 39)
Na obraze je zachycen okamžik korunování Panny Marie Ježíšem Kristem, za přítomnosti Boha Otce a holubice Ducha svatého. Sv. Jan ve své knize Zjevení píše: „Žena oděna sluncem, s měsícem pod nohama a s korunou dvanácti hvězd kolem hlavy.“ (Zj 12,1)⁸⁵

4.2.3. Kopie obrazu Panny Marie Čenstochovské

(obr. č. 40)

Obraz Černé Madony se nachází ve středu Růžencového oltáře, jenž je obklopen obrazy s tajemstvím růžence. Obraz velikosti 132x97 cm je namalován olejovou temperou na plátně s balusovým podkladem.⁸⁶ Na obraze je Panna Maria zobrazena jako stojící polopostava s Ježíškem v náruči. Horní polovinu těla má lehce natočenou doleva, pravicí ukazuje na dítě, které nese na levé paži. Dítě je natočené k Marii, pravou

⁸³ Bible, (pozn. 42), Sk 2,1-4.

⁸⁴ Schweighofer, (pozn. č. 77), s. 119.

⁸⁵ Bible, (pozn. 42), Zj 12,1.

⁸⁶ Růžička, (pozn. č. 3), s. 7.

rukou žehná a v levé drží knihu. Postavy spolu pohledem nekomunikují, Mariin pohled směřuje ven z obrazu na diváka a dítě se dívá na Pannu Marii.

Na pravé tváři má Panna Maria dva rovnoběžné šrámy podle legendy způsobené bičem (viz. kapitola 2.1). Oděna je do vínových šatů a světle modrého pláště se zlatým lemem. Na krku má zlatý medailon. Dítě má na sobě šaty karmínové barvy se zlatým lemem jako má Panna Maria. Pozadí obrazu je zlaté jednobarevné. Nimby Ježíše a Panny Marie jsou znázorněny pouze hnědou linkou. Obraz je zasazen do mosazného zlaceného rámu s rokokovými aplikacemi.⁸⁷ Na pravé a levé straně vnitřního rámu jsou připevněni mosazní andílci s votivními předměty.

Za děkana Stanislava Sedláka byly v roce 1970 všechny obrazy ve farním i klášterním kostele restaurovány akad. malířem a restaurátorem Františkem Šubertem.⁸⁸ Ve své restaurátorské zprávě píše, že obraz Černé Madony je dílem provinčního malíře z období 1680-1700 a jedná se o velmi zdařilou kopii Panny Marie Čenstochovské na Jasne Góre. Zjištěny byly přemalby pouze v oblastech světla na tvářích a lehce byly upraveny draperie.⁸⁹

V roce 1997 nechal představený kláštera, P. Bernard Jiří Špaček OP, zhotovit nové korunky pro Milostný obraz Panny Marie. (obr. č. 41) Dne 24. září 1997 v Římě korunky posvětil papež Jan Pavel II. a vydal bulu na získání odpustků pro poutníky, kteří navštíví mariánský kostel v Uherském Brodě v 1. květnovou neděli. Slavná korunovace obrazu se konala za přítomnosti Mons. Jana Graubnera, arcibiskupa olomouckého, dne 5. října 1997.⁹⁰

⁸⁷ Evidenční list movité kulturní památky, (pozn. č. 63).

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Růžička, (pozn. č. 3), s. 7.

⁹⁰ Aleš Kapsa, *Uherskobrodská farnost ve XX. století. Vybrané zápisy z pamětních knih uherskobrodské farnosti*, Uherský Brod 2005, s. 12.

4.2.4. Obraz Panny Marie Čenstochovské na Jasne Góre

(obr. č. 42)

Jak vypadal obraz Černé Madony před rokem 1384, kdy byl darován paulínskému klášteru na Jasne Góre v polském městě Czestochowa, dnes už s určitostí nevíme, protože byl od té doby několikrát poškozen a ne moc šťastně restaurován.

Původně byl obraz umístěn v dřevěném kostele, který nechal postavit Vladislav II. Opolský v roce 1382. Od roku 1642 je obraz již umístěn v trojlodní gotické kapli baziliky Nalezení svatého kříže a Narození Panny Marie. Stěny kaple jsou pokryty řadou děkovných votivních darů. Obraz je umístěn v kapli Panny Marie, na barokním oltáři z ebenového dřeva s bohatou sochařskou výzdobou z roku 1650. Obraz Panny Marie je od roku 1673 zahalován stříbrným závojem.⁹¹ Je uložen v novějším rámu ze 17. století, který je bohatě zdoben perlami, drahokamy a barevnými sklíčky. Namalován je na dřevěné desce z lipového dřeva o rozměrech 122,2 x 82,2 x 3,5 cm. Malba je provedena pryskyřičnou temperou na lipové desce, na níž je pomocí vosku přilepeno lněné plátno.⁹²

Panna Maria je zobrazena stojící s Ježíškem v náručí. Na pravé tváři má dva rovnoběžné šrámy a třetí v linii nosu, které jí podle legendy způsobil šíp vystřelený během obléhání Tatary. Na čele má namalovanou šesticípou hvězdu. Pohledem komunikuje s divákem. Pravou ruku má na prsou a v levé ruce drží Ježíška. Ten je natočen směrem k Panně Marii a také jeho pohled směřuje na diváka. Ježíšek pravou rukou žehná a v levé ruce drží knihu. Panna Maria je oděna do šatů a pláště tmavé modré barvy s motivy zlatých lilií se zlatým lemem a Ježíšek má plášť karmínové barvy. Oba mají kolem hlavy zlaté nimby,

⁹¹ <http://www.jasnagora.pl/index.php?a=art&b=item&id=10>, staženo 25. 3. 2012.

⁹² Růžička, (pozn. 3), s. 2-4.

které se slévají do jednoho a kontrastují s pozadím šedých tónů.

V 15. století byl obraz restaurován, poté co byl v roce 1430 poničen lupiči v době nepokojů. Obraz restaurovali dvorní malíři Vladislava Jagellonského v Krakově, kteří ovládali byzantský styl malby. Jejich práce se však nezdařila, proto byl obraz svěřen do rukou západních císařských malířů.⁹³ Obtížnost restaurování spočívala v materiálu, na kterém byl namalován. Bylo nezbytně nutné tento podklad zachovat, protože dle legendy se mělo jednat o stůl Svaté rodiny v Nazaretu.⁹⁴

V roce 1682 byly na zadní stranu obrazu domalovány legendární a polohistorické scény, temperou a olejovými barvami.⁹⁵ Jsou zde zachyceny scény s námětem o původu a putování obrazu, dějiny Jasné Góry a Polska samotného, dále jsou v medailonech zachyceny podobizny panovníků a papežů.⁹⁶ Rovněž se zde nachází ve verších psaný nápis: „ Po tři staletí jsem bydlela jako host v Jeruzalémě, po pět v Byzanci, Rusko mne kdysi ukrývalo po 500 let v Belzu, 300 roků má mne vrchol Jasné Hory, v roce Páně 1682.“⁹⁷

4.2.4.1. Kopie versus originál

Současná existence originálu obrazu Černé Madony v Čenstochové a její uherskobrodská kopie si jistě vyžaduje srovnání alespoň v hrubých rysech.

Už na první pohled je evidentní, že obrazy nejsou shodné. Liší se i v samotných obrysech, například dítě má jiný tvar obličeje i hlavu samotnou. Výrazně odlišné u obrazů

⁹³ Zemek, (pozn. č. 7), s. 147-149.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Růžička, (pozn. č. 3), s. 2.

⁹⁶ Mana, (pozn. č. 5), s. 95-97.

⁹⁷ Tamtéž.

je užití světla a stínů. Vůbec celkové barevné ladění je u kopie poměrně světlejší. Podobně i pověstné šrámy na tváři Panny Marie mají poněkud odlišnou podobu. Rozdíl je také ve velikosti obrazů i materiálu, na kterém jsou namalovány. Čenstochovský obraz byl namalován na lipovém dřevě o rozměrech 122x82 cm, kdežto uherskobrodský je o něco větší, 132x97 cm, a je namalován na plátně.

Můžeme tedy prohlásit, že uherskobrodský obraz Panny Marie Čenstochovské je volněji v užitém materiálu a v detailním zpracování, ale v obecných rysech zřetelnou kopií obrazu čenstochovského.

4.3. Analogie růžencových oltářů

Obdobně koncipovaných oltářů, kdy růžencová tajemství doprovází ústřední mariánský obraz, nacházíme v barokním období mnoho (viz. níže). Vzor našly v grafických listech, které zobrazovaly uctívání milostných obrazů motlitbou růžence.⁹⁸

Tímto námětem se již zabýval i sochařův dědeček Barthel Winterhalder. Pro kostel ve Hülfigenu na jihu Německa vytvořil roku 1662 dnes již zaniklý oltář Panny Marie Růžencové. Podobu ale známe z dochované smlouvy a přiložené kresby (obr. č. 43).⁹⁹ Ústřední část tvořilo sousoší Panny Marie, která drží Ježíška a předává růženec klečícímu sv. Dominikovi. Protějškem mu pak byla sv. Kateřina Sienská. Scéna byla doplněna patnácti medailony, s tajemstvím růžence, obklopující Pannu Marii. Vrchol oltáře patřil svaté Trojici. Přední partii zmíněného oltáře si od dědečka Josef o osmdesát

⁹⁸ Pavlíček, (pozn. č. 8), s. 102.

⁹⁹ Tamtéž.

let později propůjčil a identicky realizoval u hlavního oltáře dominikánského kostela sv. Michala v Brně.¹⁰⁰

S patnácti obrazy růžence, které obklopují mariánské zobrazení, se také setkáváme u oltáře Panny Marie Růžencové, sv. Dominika a sv. Kateřiny Sienské v kostele San Domenico v Turíně (obr. č. 44). Střed oltáře patří obrazu, který v roce 1635 namaloval Giovanni Francesco Barbieri, tzv. Guercino.¹⁰¹ Zachycuje Pannu Marii sedící na obláčku s dítětem v náručí, která podává růženec sv. Dominikovi a dítě komunikuje pohledem se sv. Kateřinou Sienskou. Scénu doplňují andělé a přihlížející lid. Obraz je po stranách rámován pozlacenými dřevěnými plastikami zobrazujícími tajemství růžence, které vyřezal Stefano Maria Clemente.¹⁰²

Dalším příkladem je hlavní oltář Panny Marie růžencové v kostele del Rosario na Sicílii (obr. č. 45), který byl namalován v roce 1574, jehož autorem je neapolský malíř Deodato Guinaccia.¹⁰³ Hlavní motiv obrazu je shodný s předešlými. Panna Maria s Ježíškem vznášející se na oblaku, podává růženec sv. Dominikovi v doprovodu sv. Kateřiny Sienské, církevních otců a andělů. Obraz je obklopen šestnácti zobrazeními růžence, která jsou mezi sebou oddělena zlatou lištou.

Podobně je tomu i u oltáře Panny Marie Růžencové z kostela Navštívení Panny Marie v Barceloně (obr. č. 46), od neznámého autora.¹⁰⁴ Oltář je datovaný rokem 1667, což nám sděluje nápis na kameni. Opět se zde setkáváme s motivem předání růžence Pannou Marií s dítětem klečícím postavám, a to sv. Dominiku a sv. Kateřině Sienské. Hlavní obraz je ze

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ http://www.uciimtorino.it/san_domenico.htm, staženo dne 20. 3. 2012.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ <http://paramentisacri.blogspot.com/2011/08/deodato-guinaccia.html>, staženo dne 20. 3. 2012.

¹⁰⁴ <http://www.comune.barcellona-pozzo-digotto.me.it/ecm/?9668=126&id=687>, staženo dne 20. 3. 2012.

tří stran lemován patnácti tajemstvími růžence oddělených od sebe zlatou lištou.

Podobných Růžencových oltářů můžeme jmenovat celou řadu. Jsou živým důkazem šíření a velkého rozmachu Růžencových oltářů v 17. století. Oltáře jsou vázány s dominikánskou tematikou se světci sv. Dominikem a sv. Kateřinou Sienskou.

5. Restaurování oltáře Panny Marie Růžencové

V interiéru kostela Nanebevzetí Panny Marie probíhaly restaurátorské práce na velmi hodnotných barokních oltářích mezi lety 1997 až 1999. Od roku 1998 na oltáři Panny Marie Růžencové pracovali restaurátorka Mgr. Ludmila Zálešáková, dále akademický malíř a restaurátor Mgr. Robert Zálešák a akademický sochař a restaurátor Mgr. Martin Slovák.

Z restaurátorských zpráv vyplývá, že poškození oltáře vzniklo především velkou vlhkostí. Horní část oltáře nejevila tak zásadní známky poškození, jako ta dolní, kde se původní mramorování dochovalo pouze ve fragmentech. Oltářní menza byla doplněna pozdějšími částmi umělého mramoru a novými omítkami. Tato celá partie byla přemalována olejovými malbami až do výše Milostného obrazu.¹⁰⁵

V minulosti došlo ke zrušení svatostánku, který byl zazděn. Ve spodní části menzy byly vytvořeny odvlhčující průduchy. Odstraněním nepůvodní omítky byly nalezeny původní fragmenty mramorování. Nevyhovující cihly byly nahrazeny novými a doplněno mramorování.¹⁰⁶ Po konečném vybroušení a vyhlazení byla nanесena vosková politura.¹⁰⁷

Plastiky nesly několik vrstev přemaleb, ty vytvořily místy až několikamilimetrovou vrstvu, která popraskala a odlupovala se. Vrstvy překrývaly původní povrch, což přispělo k tomu, že sochy postupně ztrácely plasticitu. Snímání vrstev restaurátoři provedli mechanickým naměkčováním jednotlivých vrstev a dočišťováním pomocí rozpouštědel.¹⁰⁸

Poté byly tmeleny praskliny, doplněny chybějící části (ruka sv. Dominika, prsty Boha Otce) a byla provedena retuš

¹⁰⁵ Mana, (pozn. č. 5), s. 95-97.

¹⁰⁶ Národní památkový ústav Brno, *Zápis o prohlídce restaurátorské práce*, č. j. 5076, 8. 6. 1999.

¹⁰⁷ Restaurátorská dokumentace, (pozn. č. 72).

¹⁰⁸ Tamtéž.

doplňků.¹⁰⁹ Nepůvodní olejové zlacení bylo sejmuto a nahrazeno novým polimentovým zlacením.¹¹⁰ Zlacení bylo doplněno na horní části perutí anděla a na listech na volutách.¹¹¹

Patnáct kazetových obrazů nyní nahrazují kopie, originály se nacházejí v depozitáři. Původní obrazy byly zrestaurovány, u všech byla provedena rentoaláž. Plátna byla nově napnuta na napínací rámy. Centrální obraz Panny Marie Růžencové je v dobrém technickém stavu.¹¹²

¹⁰⁹ Národní památkový ústav Brno, *Zápis o prohlídce restaurátorské práce*, č. j. 8943, 8. 7. 1999

¹¹⁰ Restaurátorská dokumentace, (pozn. č. 72).

¹¹¹ Zápis o prohlídce restaurátorské práce, (pozn. 106).

¹¹² Restaurátorská dokumentace, (pozn. č. 72).

Závěr

1. Analýzou literatury a pramenů lze konstatovat, že se legendy rozšiřovaly pouze ústním podáním, bez pramenných zpráv, až postupně zlidověly a patrně z tohoto důvodu se názory na původ čenstochovského obrazu českých a polských badatelů podstatně liší.

2. Za autora růžencových obrazů je možné považovat Josefa Winterhaldera st. Toto tvrzení lze podepřít existencí kresby k růžencovému tajemství - S kterým jsi Alžbětu navštívila a k sousoší dominikánské světice a anděla. Za podrobnější prozkoumání by stála možná signatura obrazu.

3. Během zpracování bakalářské práce byla objevena na oltářní menze veduta města Uherského Brodu. Autorem této veduty byl s největší pravděpodobností rovněž Josef Winterhalder st., k jehož zvykům patřilo vytváření podobných vedut. Ovšem v dostupné autoru literatuře zmínka o uherskobrodské vedutě nebyla nalezena.

Summary

The altar of the Virgin Mary of Czestochowa is situated in the Dominican Church of the Assumption of the Virgin Mary in Uherský Brod. In the middle of the altar is situated a copy of the picture Virgin Mary of Czestochowa, the original is placed in the monastery of Pauline at Jasna Góra in Czestochowa. The picture of Virgin Mary is flanked by fifteen paintings on the theme of the Rosary, which was painted by known Baroque sculptor Joseph Winterhalder st. (1702-1769). The altar is complemented statues of saints, which are created by the same author.

During the processing work was discovered on the altar Veduta the city, created technology "stucco lustro" probably by Josef Winterhalder st.

Today, the Madonna of Czestochowa adored the world, Catholics, Orthodox and Protestants, therefore, became a link between certain nations. This is also the tradition of the rosary devotion and pilgrimage, which falls on the first Sunday in May. Also, every year pilgrims go to Czestochowa to honor the Virgin Mary.

Prameny

František Šubert, *Zpráva o restaurování souboru 15 obrazů z Dominikánského kláštera v Uherském Brodě*, č. 91 - 105/V/68, Museum Jana Amose Komenského v uherském Brodě, Uherský Brod 1969.

Klášterní kronika, opis, uloženo v Museu Jana Amose Komenského v Uherském Brodě.

Národní památkový ústav Brno, *Restaurátorská dokumentace*, sign. 972/9.

Národní památkový ústav ÚOP Kroměříž, *Evidenční list movité kulturní památky*, rej. č. 196090, kostel Nanebevzetí Panny Marie, zpracovala Marie Chaloupková dne 20. 9. 1976.

Národní památkový ústav Brno, *Zápis o prohlídce restaurátorské práce*, č. j. 5076, 8. 6. 1999.

Národní památkový ústav Brno, *Zápis o prohlídce restaurátorské práce*, č. j. 11166, 27. 8. 1999.

Národní památkový ústav Brno, *Zápis o prohlídce restaurátorské práce*, č. j. 8943, 8. 7. 1999.

Internetové zdroje:

<http://www.uciimtorino.it/san domenico.htm>, staženo dne 20. 3. 2012.

<http://paramentisacri.blogspot.com/2011/08/deodato-guinaccia.html>, staženo dne 20. 3. 2012.

<http://www.comune.barcellona-pozzodi-gotto.me.it/ecm/?9668=126&id=687>, staženo dne 20. 3. 2012.

<http://postoloprty.farnost.cz/duchovni-slovo/majove-promluvy-na-ruzencova-tajemstvi/radostny-ruzenec/4-tajemstvi-ktereho-jsi-v-chrame-obetovala/>, staženo dne 28. 3. 2012.

<http://postoloprty.farnost.cz/duchovni-slovo/majove-promluvy-na-ruzencova-tajemstvi/radostny-ruzenec/5-tajemstvi-ktereho-jsi-v-chrame-nalezla-ii/>, staženo dne 28. 3. 2012.

<http://postoloprty.farnost.cz/duchovni-slovo/majove-promluvy-na-ruzencova-tajemstvi/bolestny-ruzenec/3-tajemstvi-ktery-byl-trnim-korunovan/>, staženo dne 28. 3. 2012.

<http://www.jasnagora.pl/index.php?a=art&b=item&id=10>, staženo 25. 3. 2012.

Literatura

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona, Český ekumenický překlad, 6. přepracované vyd., Praha 1995.

Braitto Silvestr, *Motlitba sv. růžence*, Olomouc 1942.

Cikrle Karel - Simajchl Ladislav, *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí*, Praha 1994.

Janovská Renata, *Růženec a růžencová bratrstva. Růžencová pobožnost šířena dominikány z Uherského Brodu* (diplomová práce), Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 1998.

Kapsa Aleš, *Uherskobrodská farnost ve XX. století. Vybrané zápisy z pamětních knih uherskobrodské farnosti*, Uherský Brod 2005.

Lapčík Vladimír, *Uherskohradištsko*, In: *Vlastivěda moravská* sv. 63, Uherské Hradiště 1982.

Letocha Václav František, *Památky města Brodu Uherského*, Uherský Brod 1942.

Mana Josef, *Původ Čenstochovské ikony* (diplomová práce), Pravoslávna bohoslovecká fakulta v Prešove, Prešov 1995.

Maňas Vladimír - Orlita Zdeněk - Potůčková Martina, *Zbožných duší úl: náboženská bratrstva v kultuře raněnovověké Moravy* (kat. výst.), Olomouc 2010.

Pavlíček Martin, *Josef Winterhalder st. (1702-1769)*, Praha 2005.

Přestupný František, *Růžencová slavnost u dominikánů v Uherském Brodě*, Uherský Brod 1940.

Ravnik František, *Zprávy řádové. Růže dominikánská 19, č. 7*, Uherský Brod 1905-06.

Royt Jan, *Zahrada mariánská. Mariánská úcta ve výtvarném umění od středověku do 20. století*, Sušice 2000.

Růžička Vilibald, *Záhady kol obrazu „Černé Madonny Čenstochovské“*, Uherský Brod 1971.

Schweighofer Gregor - Aschenbrenner Wanda, *Paul Troger. Leben und werk*, Salzburg 1965.

Špidlík Tomáš, *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*, Řím 1972.

Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.

Zemek Metoděj - Hosák Ladislav - Trapl Miloš, *Uherský Brod. Minulost i současnost slováckého města*, Brno 1971.

Zemek Petr, *Čenstochovský obraz Panny Marie v uherském Brodě - Symbol jedné epochy*, in: *Studia comeniana et historica*, roč. 31, č. 65-66 (2001), Uherský Brod 2001.

Zeman Jan, *Výstava historických obrazů z Dominikánského kláštera v Uherském Brodě*, Museum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Uherský Brod 1950.

Seznam vyobrazení

1. **Zjevení Panny Marie ve snu paní z hradu Volenova**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
2. **Paní s výpravou jedou hledat zázračný keř**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
3. **Lidé spěchají uctít Rodičku Boží**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
4. **Král Ondřej dává stavět kostel**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
5. **Zástup lidí přináší obraz Panny Marie Čenstochovské**, převzato z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
6. **Mnich Melchior káže lidu**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
7. **Převor vychází vstříc Husitům**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
8. **Uložení ostatků sv. Justýny do klášterního kostela**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
9. **Město v plamenech za vpádu tőkölyovských vojsk**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.
10. **Prosba sv. Dominika o ochranu lidu**, foto: Martina Bařinková.
11. **Obléhání Uherského Brodu pruským vojskem Dětricha z Anhaltu**, repro z: Tomeček Radek, *Uherský Brod. Putování historií královského města*, Uherský Brod 2002.

12. **Svěcení chrámu**, foto: Martina Bařínková.
13. **Prosba sv. Dominika o ochranu lidu**, foto: Martina Bařínková.
14. **Svěcení chrámu**, foto: Martina Bařínková.
15. **Oltář Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě**, Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, foto: Martina Bařínková.
16. **Bůh Otec**, Oltář Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě, foto: Martina Bařínková.
17. **Socha sv. Kateřiny Sienské s andělem**, Oltář Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě, foto: Martina Bařínková.
18. **Socha sv. Dominika s andělem**, Oltář Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě, foto: Martina Bařínková.
19. **Veduta města**, Oltář Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě, foto: Martina Bařínková.
20. **Kterého jsi z Ducha svatého počala**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
21. **S kterým jsi Alžbětu navštívila**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
22. **S kterým jsi Alžbětu navštívila**, skica umístěná v Moravské galerii v Brně, foto: Moravská galerie v Brně.
23. **Kterého jsi v Betlémě porodila**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
24. **Svatá rodina**, Paul Troger, repro z: Schweighofer Gregor, Aschenbrenner Wanda, *Paul Troger. Leben und werk*, Salzburg 1965.
25. **Kterého jsi v chrámě obětovala**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
26. **Kterého jsi v chrámě našla**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
27. **Který se pro nás krví potil**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
28. **Kristus na Olivové hoře**, Paul Troger, převzato z: http://it.wikipedia.org/wiki/File:Paul_Troger_001.jpg

29. **Kristus utěšován andělem**, Paul Troger, převzato z: http://www.classicartpaintings.com/Others/Troger+Paul+Christ+Comforted+By+An+Angel.jpg.html?g2_imageViewsIndex=1
30. **Který byl pro nás bičován**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
31. **Který byl pro nás trním korunován**, Oltář Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
32. **Který pro nás nesl těžký kříž**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
33. **Který byl pro nás ukřižován**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
34. **Který z mrtvých vstal**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
35. **Který na nebe vstoupil**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
36. **Který Ducha svatého seslal**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
37. **Který tě, Panno, do nebe vzal**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
38. **Nanebevzetí Panny Marie**, Paul Troger, převzato z: Schweighofer Gregor, Aschenbrenner Wanda, *Paul Troger. Leben und werk*, Salzburg 1965.
39. **Který tě v nebi korunoval**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Alexandra Haluzová.
40. **Kopie obrazu Panny Marie Čenstochovské**, Oltář Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě, foto: Martina Bařinková.
41. **Korunky na milostném obrazu**, Dominikánský klášter v Uherském Brodě, foto: Martina Bařinková.
42. **Obraz Panny Marie Čenstochovské na Jasne Góre**, převzato z: <http://www.jasnagora.pl/>
43. **Skica oltáře Panny Marie Růžencové**, Barthel Winterhalder, Moravská galerie v Brně, foto: Moravská galerie v Brně.
44. **Oltář Panny Marie Růžencové**, sv. Dominika a sv. Kateřiny Sienské v kostele San Domenico v Turíně, Giovanni Francesco

Barbieri, tzv. Guercino a Stefano Maria Clemente, převzato z:
http://www.uciimtorino.it/san_domenico.htm

45. **Oltář Panny Marie růžencové v kostele del Rosario na Sicílii**, Deodato Guinaccia, převzato z:

http://it.wikipedia.org/wiki/File:Santa_maria_del_rosario_guinaccia.jpg

46. **Oltář Panny Marie Růžencové z kostela Navštívení Panny Marie v Barceloně**, autor neznámý, převzato z:

http://www.comune.barcellona-pozzo_digotto.me.it/ecm/?9668=126&id=687

Obrazová příloha

obr. č. 1

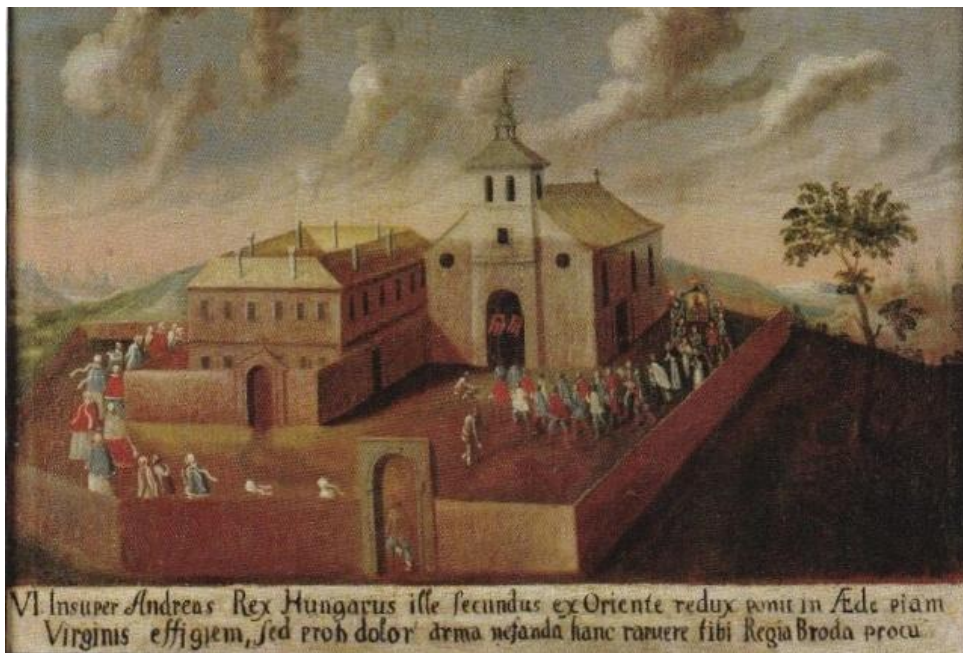
obr. č. 2

obr. č. 3

obr. č. 4

obr. č. 5

obr. č. 6

obr. č. 7

obr. č. 8

obr. č. 9

obr. č. 10

obr. č. 11

obr. č. 12

obr. č. 13

obr. č. 14

obr. č. 15

obr. č. 16

obr. č. 17

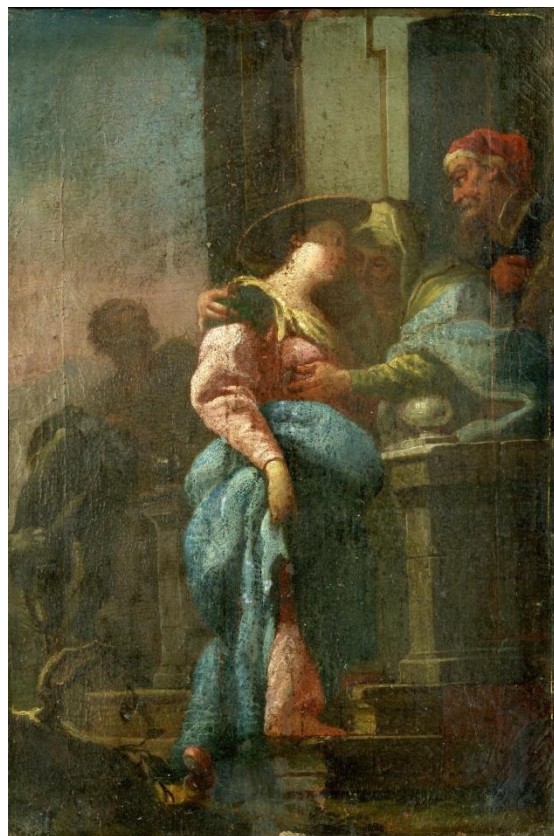
obr. č. 18

obr. č. 19

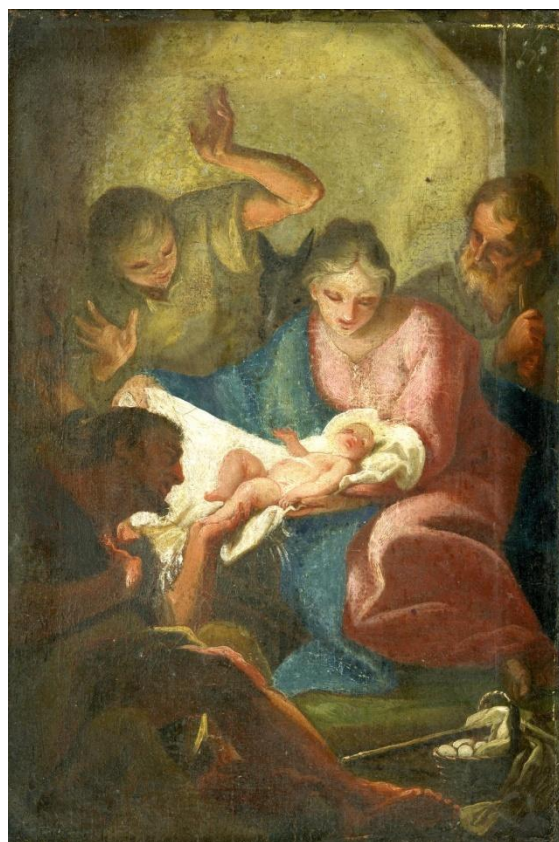
obr. č. 20

obr. č. 21

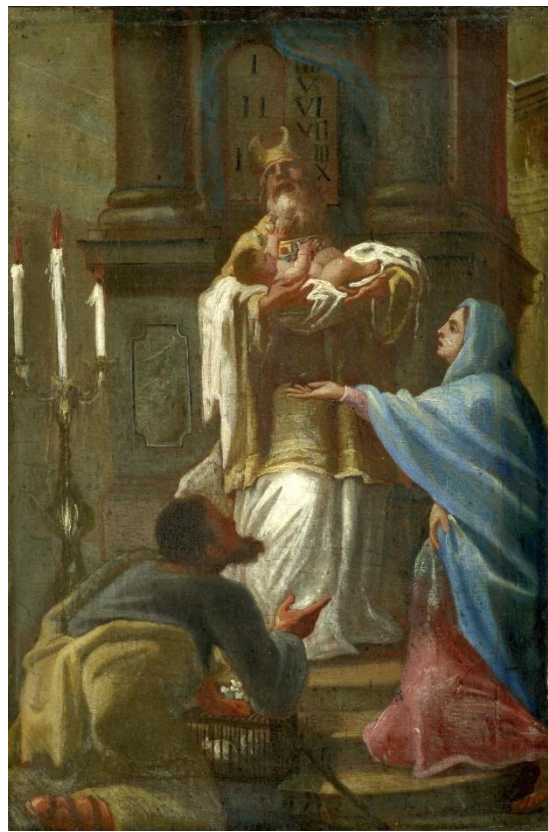
obr. č. 22

obr. č. 23

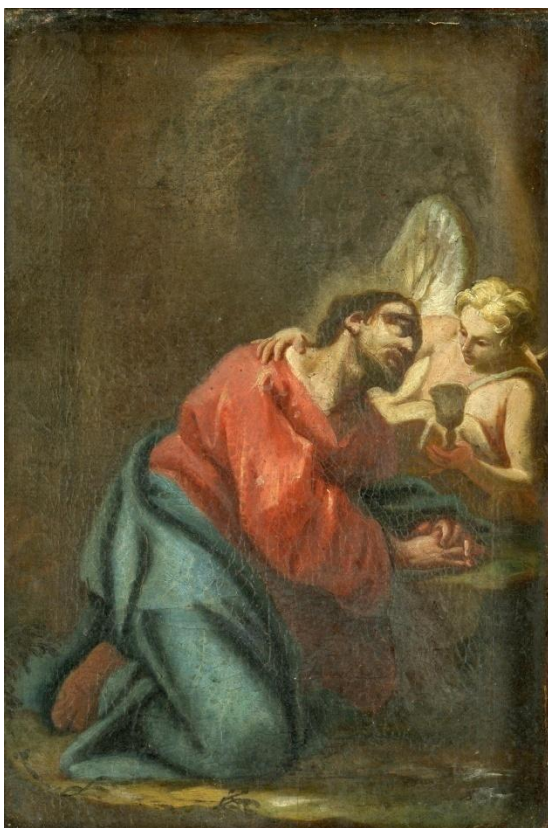
obr. č. 24

obr. č. 25

obr. č. 26

obr. č. 27

obr. č. 28

obr. č. 29

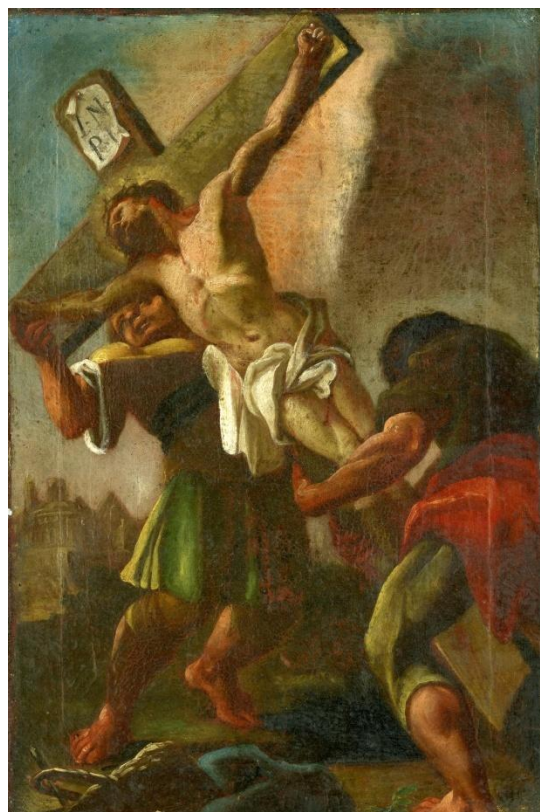
obr. č. 30

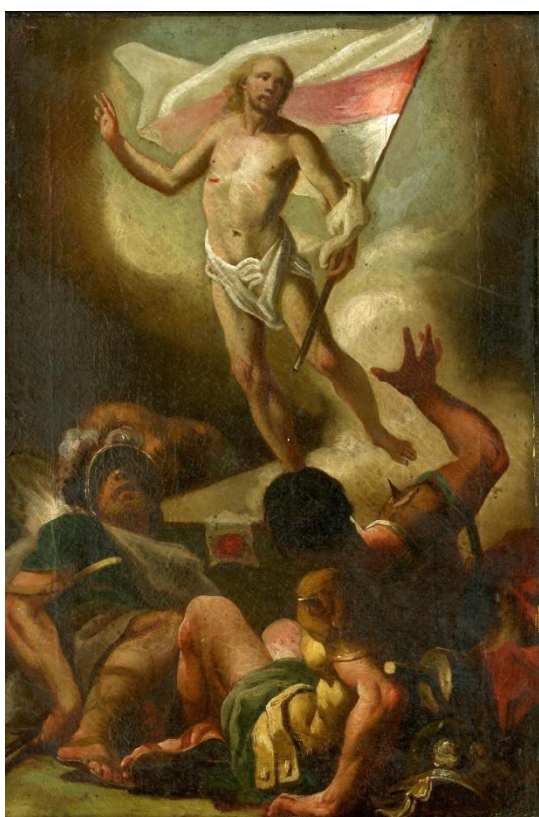
obr. č. 31

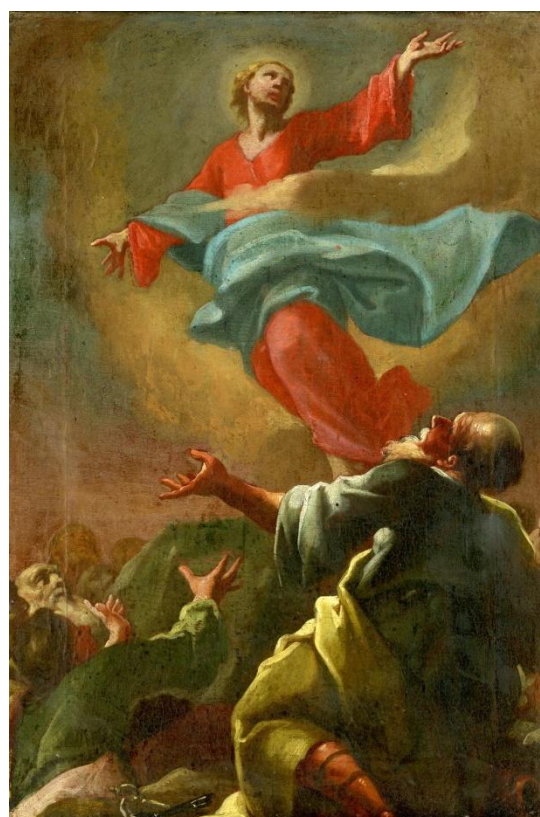
obr. č. 32

obr. č. 33

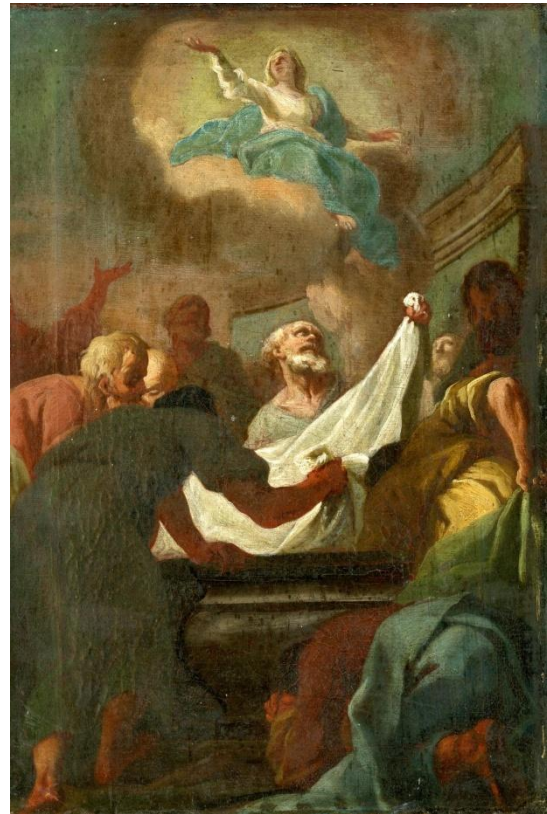
obr. č. 34

obr. č. 35

obr. č. 36

obr. č. 37

obr. č. 38

obr. č. 39

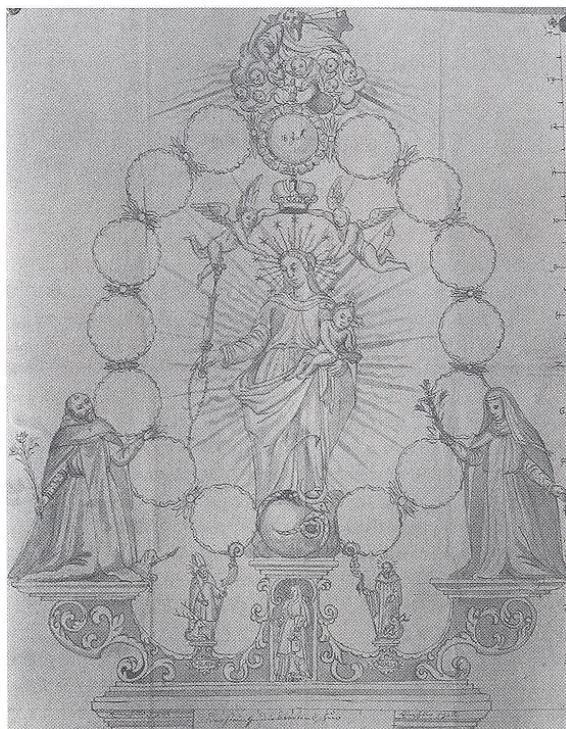
obr. č 40

obr. č. 41

obr. č. 42

obr. č. 43

obr. č. 44

obr. č. 45

obr. č. 46
69

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Bařinková
Katedra:	Dějiny umění
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Pavlíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Oltář Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě.
Název v angličtině:	The Altar of the Virgin Mary of Čenstochova in Uherský Brod.
Anotace práce:	Práce pojednává o sochařské a malířské stránce oltáře Panny Marie Čenstochovské v Uherském Brodě. O kultu Panny Marie a růžencových bratrstev na uherskobrodsku.
Klíčová slova:	Panna Maria Čenstochovská, Josef Winterhalder st., Dominikánský kostele Nanebevzetí Panny Marie v Uherském Brodě, Jasna Góra v Czestochowa.
Anotace v angličtině:	This essay focuses on sculpting and painting site of the altar of Virgin Mary of Czestochowa in Uherský Brod. The cult of the Virgin Mary and the rosary brotherhoods Uherský Brod.
Klíčová slova v angličtině:	Our Lady of Czestochowa, Josef Winterhalder st., Dominican Church of the Assumption of the Virgin Mary in Uherský Brod, Jasna Gora in Czestochowa.
Přílohy vázané v práci:	Vložené CD
Rozsah práce:	70 stran
Jazyk práce:	Čeština